

занадто довірливо та легковажно відносилися до особи, з якою були знайомі лише декілька хвилин.

Список використаної літератури:

1. Ривман Д.В. Криминальная психология: учебник для вузов / Д.В. Ривман. — СПб.: Питер, 2002. — 304 с.
2. Малкина-Пых И.Г. Виктимология. Психология поведения жертвы / И.Г. Малкина-Пых. — М.: Эксмо, 2010. — 148 с.
3. Бартол К. Психология кримінального поведіння / К. Бартол. — СПб.: Прайм-Еврознак, 2004. — 352 с.
4. Франк Л.В. Потерпевшие от преступления и проблемы советской виктимологии / Л.В. Франк. — Душанбе: Ирфон, 1977. — 240 с.
5. Бумаженко Н.И. Виктимология: учебно-методическое пособие / Н.И. Бумаженко. — Витебск: УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2010. — 115 с.

ГАРКУША Ю. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА, ВЧИНЕНЕ З ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

З розвитком науково-технічного процесу та еволюцією людства щороку з'являються нові, раніше не існуючі злочини та способи їх вчинення. Так, з появою та розвитком Інтернет простору, у зв'язку із постійним зростанням кількості користувачів, набирає обертів нова форма злочину у виді доведення до самогубства, що вчиняється за допомогою соціальних мереж. “Дівчинка розбилась, вистрибнувши з вікна”, “дитина стрибнула з даху, зробивши селфі”, “підліток покінчив життя самогубством повісившись біля шкільного подвір'я” — такі заголовки останнім часом усе частіше з'являються в інформаційних стрічках. 2017-й став роком, коли більшість таких трагедій стали пов'язувати з користуванням соціальних мереж. Суспільство охопила нова жажлива мода в Інтернеті: скоїти самогубство заради популярності. Раніше проблема обговорювалася здебільшого в російському медіа-просторі, і йшлося винятково про зростання кількості підліткових суїцидів на території Росії. Проте сьогодні сліди діяльності схожих діянь виявлено у Білорусі, Казахстані, Киргизстані, Узбекистані, Балтії та Болгарії. Однак, незважаючи на таку широку географію, їх активність порівняно з Україною має набагато менші масштаби [1].

Окремі правові аспекти доведення до самогубства, а саме, в частині характеристики деяких способів (форм) доведення до самогубства та розроблення шляхів попередження самогубств, вивчали і розробляли такі вітчизняні вчені, як: В. В. Гриценко, А. П. Тіщенко, Н. М. Ярмиш, Л. М. Шестопалова тощо. У працях таких зарубіжних вчених, як Р. З. Авакян, І. А. Алієв, А. Г. Амбрумова, А. Лінарс, Л. І. Постовалова, О. Сільвінг, М. Л. Фарбер можна знайти наукові доробки, які пов'язані з соціальною характеристикою такого явища, як самогубство і встановленням кримінальної відповідальності за доведення до самогубства [2].

В Україні значних обертів набрали самогубства підлітків, яких спонукали до цього у так званих «групах смерті» у соціальних мережах. «Групи смерті» — це спільноти, зосереджені переважно у мережі “Вконтакте”, мають певну символіку та розраховані на сучасну молодь. Сам термін «групи смерті» походить із назви статті російської «Нової газети», опублікованої 16 травня 2016 року Галиною Мурсалієвою [3]. Туловська А. зазначає, що основною атрибутикою таких угруповань в соціальних мережах є зображення китів та метеликів. Вибір таких символів не випадковий: кити — одні з небагатьох видів ссавців, що можуть звести рахунки з життям, самовільно викидаючись на берег, а метелики — безтурботні одноденки, легко живуть і легко вмирають. Контент таких спільнот має яскраво виражену тему: світ занадто жорстокий, смерть — найкращий спосіб позбутися проблем. Сюди ж належать групи, які виникли дещо пізніше: «Тихий дім», «Чумацький шлях» та інші, символіка яких ставала все багатшою і різноманітнішою, однак суть залишалася незмінною. Основна цільова аудиторія «груп смерті» — підлітки віком від 13 до 17 років, які опинилися у важких життєвих обставинах через проблеми в особистому житті, труднощі у спілкуванні з однолітками і напружену ситуацію в родині. Саме таких підлітків розшукують в соціальних мережах куратори гри і пропонують їм стати учасниками квесту. Починається все з того, що їх адміністратори дають учасникам груп травматичні «завдання» — наприклад, свідомо порізати собі руки лезом, відзнявши усе це на відео. Кінцевою метою «гри» є доведення дитини до самогубства, яке вона також повинна зафіксувати на камеру [1]. Так, наприклад, перший гучний випадок відбувся 7 грудня 2016 року: студентка одного з технікумів Маріуполя опублікувала фото з даху багатоповерхового будинку, з припискою «Квест пройдено. Залишився один крок». Серед особистих речей загиблої правоохоронці виявили блокнот, в якому вона вела записи про свою підготовку до суїциду [4]. Один із випадків також відбувся уже в лютому 2017 року в Одесі — п'ятнадцятирічна школярка викинулася з вікна багатоповерхівки [1].

Окрім класичного «Синього кита», країною почали ширитися інші смертельно небезпечні «ігри». Так, в класичному списку завдань все частіше з'являється нове — зникнути з дому на добу без будь-яких попереджень та пояснень. За період з 1 січня по 1 березня 2017 року

поліція отримала 744 повідомлення про зникнення підлітків; із них 670 були знайдені до того, як закінчувалася обумовлена правилами «гри» доба. Інший різновид смертельного «флешмобу» — «Біжи або помри». Його суть полягає у тому, що учасники квесту отримують завдання перебігти ділянку дороги з напруженим рухом на заборонений сигнал світлофора якомога ближче до машини. Все за той же період, з 1 січня по 1 березня, в результаті цієї гри відбулося 332 ДТП, 11 підлітків загинули, 365 отримали важкі травми [1].

Подібні групи щодня блокуються адміністрацію через звернення до правоохоронних органів, але їм на заміну з'являються нові. «З технічної точки зору моніторинг загрозливих спільнот у соціальних мережах можливий, за умов професійного підходу та фінансового забезпечення. Однак починаючи з обґрунтування потреби і закінчуючи фінансуванням — усі ці аспекти не дають надії на перспективу ініціативи з боку держави» — говорить Радник міністра інформаційної політики Дмитро Золотухін [5]. Ще однією з проблем, з якою зіткнулася кіберполіція: притягнути злочинців до кримінальної відповідальності практично неможливо [6]. Справа в тому, що стаття «Доведення до самогубства» в КК України прописує обмежене коло способів скоєння даного злочину: жорстоке поводження, шантаж, систематичні приниження і примус до протиправних дій. Моральний тиск, умовляння накласти на себе руки і навчання методам суїциду, згідно з українським законодавством, не є злочином, а тому правоохоронці, навіть виявивши всіх причетних і зібравши докази їх провини, нічого не можуть їм інкримінувати [7].

Враховуючи світову тенденцію до росту злочинності в соціальних мережах та появі нового способу доведення до самогубства, слід запропонувати наступні пропозиції щодо вирішення даної проблеми: по-перше, відключити та заборонити законодавчо доступ по всій території України до найбільш відвідуваних соціальних мереж ВКонтакті, Фейсбук, Інстаграм та Твіттер. По-друге, терміново розробити та запровадити в початкових класах на рівні предметів з Безпеки Життєдіяльності курси безпеки присутності в інтернеті та залучити до їх проходження також батьків дітей. По-третє, з метою знизити та попередити кількість суїцидів, які вчиняються внаслідок впливу на свідомість людей у соціальних мережах, необхідно ввести кримінальну відповідальність не лише за сам факт доведення до самогубства, але й за спробу це зробити щодо інших осіб.

Список використаної літератури:

1. Туловська А. Самогубства підлітків та політичні інтереси: що спільного? [Електронний ресурс] / А. Туловська // Український інтерес. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <file:///Users/yuliagarkusha/Desktop/доведення%20до%20самогубства%20у%20соц%20мережах/Самогубства%20підлітків%20та%20політичні%20інтереси:%20що%20спільного%3F%20-%20Український%20Інтерес.webarchive>

2. Колінько О. О. Доведення до самогубства: порівняльна характеристика українського та зарубіжного законодавства / О. О. Колінько. // Часопис Київського університету права. — 2010. — № 1. — С. 258–264.
3. Мурсалиева Г. Группы смерти (18+) [Електронний ресурс] / Галина Мурсалиева // Новая газета. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2016/05/16/68604-gruppy-smerti-18>
4. Вбивчий квест у Маріуполі: загинула дівчина стала першою в Україні жертвою «груп смерті» Детальніше читайте на УНІАН: <https://www.unian.ua/incidents/1669012-vbivchiy-kvest-u-mariupoli-zagibla-divchina-stala-pershoju-v-ukrajini-jertvoyu-grup-smert-18> [Електронний ресурс] // Інформаційне агентство УНІАН. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/incidents/1669012-vbivchiy-kvest-u-mariupoli-zagibla-divchina-stala-pershoju-v-ukrajini-jertvoyu-grup-smerti.html>
5. Ліскович М. Як соціальна мережа вбиває [Електронний ресурс] / Мирослав Ліскович // Мультимедійна платформа іномовлення України УКРІНФОРМ. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2142980-ak-socmerezha-ubivae.html>
6. Затримано адміністраторів смертельної гри “Синій Кит” [Електронний ресурс] // Вікна. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <file:///Users/yuliagarkusha/Desktop/доведення%20до%20самогубства%20у%20соц%20мережах/Затримано%20адміністраторів%20смертельної%20гри%20“Синій%20Кит”%20%7C%20ВІКНА.webarchive>
7. Покарати інтернет-маніяків, які доводять дітей до самогубства, практично неможливо [Електронний ресурс] // Ранок. ICTV. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <file:///Users/yuliagarkusha/Desktop/доведення%20до%20самогубства%20у%20соц%20мережах/Покарати%20інтернетманіяків,%20які%20доводять%20дітей%20до%20самогубства,%20практично%20неможливо%20-%20InternetUA.webarchive>

МОКРЯК М. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ТЕОРІЇ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Останнім часом зустрічається точка зору про вплив ЗМІ (насамперед, телебачення й кіно) у вигляді пропаганди злочинної ідеології. «Неконтрольована свобода ЗМІ, яка почалася наприкінці 80-х — на початку 90-х років, призвела до того, що інформація, що передається ними, стала нести в собі суттєвий негативний потенціал. Діяльність правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю значною мірою стала подаватися однобічно й оцінюватися негативно. Особи ж, які вчинили протиправні вчинки, навпаки, стали головними й нерідко